

# De nieuwe interneringswetgeving

Tom Vander Beken

Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 2016-2017 | Gent, 16 maart 2017

# Inhoud

---

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

- I. Interningswetten
- II. Bescherming van de maatschappij en zorg
- III. De gerechtelijke fase
- IV. De uitvoeringsfase
- V. Een balans

research

publications

consultancy

conferences

[www.ircp.org](http://www.ircp.org)

# I. Interneringswetten

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Een “wet van 1930 wordt de **wet van 1964** tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en de gewoontemisdadigers”. (WBM)

De wet van 1964 wordt opgeheven door de **wet van 2007** betreffende de internering van personen met een geestesstoornis, maar die treedt nooit in werking.

De wet van 1964 (en meteen ook de spookwet van 2007), wordt opgeheven door de wet van **5 mei 2014** betreffende de internering van personen (voorziene inwerkingtreding 1 juli 2016).

Een **reparatie** van de wet van 2014 leidt tot grondige aanpassingen via wet van **4 mei 2016** met inwerkingtreding op **1 oktober 2016**.

## II. Bescherming maatschappij en zorg

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Internering van personen met een geestesstoornis is een **veiligheidsmaatregel** die er tegelijkertijd toe strekt de maatschappij te beschermen en ervoor te zorgen dat aan de geïnterneerde persoon de zorg wordt verstrekt die zijn toestand vereist met het oog op zijn re-integratie in de maatschappij.

Rekening houdend met het veiligheidsrisico en de gezondheid van de geïnterneerde persoon zal hem **de nodige zorg aangeboden worden om een menswaardig leven te leiden**. Die zorg is gericht op een maximaal haalbare vorm van maatschappelijke re-integratie en verloopt waar aangewezen en mogelijk via een zorgtraject waarin aan de geïnterneerde persoon telkens **zorg op maat** aangeboden wordt.

# III. De gerechtelijke fase

---

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

1. Psychiatrisch deskundigenonderzoek
2. Rechterlijke beslissingen tot internering

research

publications

consultancy

conferences

[www.ircp.org](http://www.ircp.org)

# 1. Psychiatrisch deskundigenonderzoek

---

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

- a. Opdracht
- b. Uitvoering
- c. Inobservatiestelling
- d. Bijstand en tegenspraak

research

publications

consultancy

conferences

[www.ircp.org](http://www.ircp.org)



Institute for  
International Research on Criminal Policy  
Ghent University

## a. Opdracht

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Kan bevolen worden door procureur des Konings, onderzoeksrechter, onderzoeks- of vonnisgerechten en is nu **noodzakelijke voorwaarde** voor internering.

Met de (*nog steeds binaire*) vraag:

- Of de persoon op het ogenblik van de **feiten** en op het ogenblik van het **onderzoek** leed aan een **geestesstoornis** die zijn oordeelsvermogen of de controle van zijn daden heeft tenietgedaan of ernstig heeft aangetast;
- Of er mogelijk een **oorzakelijk verband** bestaat tussen de geestesstoornis en de feiten;
- Of het gevaar bestaat dat betrokkene ten gevolge van de geestesstoornis desgevallend in samenhang met andere risicofactoren, **opnieuw misdrijven** pleegt, zoals bepaald in art. 9;
- Dat en hoe de personen desgevallend kan worden **behandeld, begeleid, verzorgd** met het oog op zijn re-integratie in de maatschappij;
- Dat desgevallend, indien de tenlastelegging betrekking heeft op bepaalde seksuele misdrijven t.a.v. minderjarigen de noodzaak bestaat om een **gespecialiseerde begeleiding of behandeling** op te leggen.

## b. Uitvoering

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Onder leiding en verantwoordelijkheid van een **deskundige psychiater**. In college of met bijstand van andere gedragswetenschappers kan ook, maar alleen onder leiding van een psychiater.

~~De deskundige dient in het kader van het deskundigenonderzoek alle **nuttige inlichtingen in te winnen bij de huisarts van de betrokkene, en desgevallend bij zijn andere of vroegere psychiatrische behandelaars**. Dit overleg dient plaats te vinden binnen het toepasselijk deontologisch kader. — beroepsgeheim?~~

~~Oprichting Cel '**uitgebreide kwaliteitsbewaking**' binnen Volksgezondheid om na te gaan of de verslagen van de deskundigen voldoen aan de kwaliteitsnormen, zowel inhoudelijk als formeel, voordat ze naar de rechtbank worden doorgestuurd, zonder te raken aan de onafhankelijkheid van de deskundige bij de beslissing. — scheiding der machten, geheim onderzoek,....?~~

Beroepstitel forensisch psychiater via beroepsopleiding en erkenning.  
Nationaal register van gerechtsdeskundigen (overgangsmaatregelen —  
“algemeen bekend als bijzonder bekwaam in de forensische psychiatrie”+  
oude deskundigeonderzoeken blijven rechtsgeldig maar de actualisering  
ervan kan bevolen worden

Modellen van verslaggeving zullen via KB worden opgelegd.  
Honorarium volgens nomenclatuur RIZIV



## c. Inobservatiestelling

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Wanneer er redenen bestaan om aan te nemen dat een persoon die in voorlopige hechtenis is genomen, zich bevindt in een toestand waarin kan worden geïnterneerd, kunnen de onderzoeksrechter en de onderzoeks- of vonnisgerechten bevelen (geen hoger beroep mogelijk) dat hij wordt onderworpen aan een forensisch psychiatrisch onderzoek met opnemings- en observatie. (max 2 maanden)

In een ~~psychiatrische afdeling van de gevangenis~~ of in het door de Koning opgericht **beveiligd klinisch observatiecentrum**.

Inobservatiestelling en plaatsing in observatiecentrum enkel nadat de deskundige heeft aangegeven dat dit noodzakelijk is.

Klinisch observatiecentrum (cfr POKO) aangekondigd voor 2020. Wat gebeurt ondertussen? Geen (in)observatie(stelling)? FPC's zijn geen optie.

## d. Bijstand en tegenspraak

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Bijstand door een **arts naar keuze of een advocaat**. De onderzochte kan alle dienstige inlichtingen van zorgverleners verzenden.

***Na afloop van zijn werkzaamheden stuurt de deskundige zijn bevindingen onder toevoeging van een voorlopig advies, ter lezing aan de advocaat*** van de onderzochte persoon en het openbaar ministerie. Behoudens de gevallen waarin door de rechter een termijn is gesteld, bepaalt de deskundige een redelijke termijn van ten minste 15 dagen waarbinnen de advocaat van de verdachte zijn **opmerkingen** moet maken. Deze opmerkingen moeten door de deskundige in het verslag worden opgenomen en tevens dient er op deze opmerkingen geantwoord te worden. Dit recht op tegenspraak houdt geen verplichting in voor de onderzochte persoon om zijn medewerking te verlenen aan het psychiatrisch of psychologisch deskundigenonderzoek.

research

publications

consultancy

conferences

[www.ircp.org](http://www.ircp.org)

## 2. Rechterlijke beslissingen tot internering

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

- a. Voorwaarden tot internering
- b. Onmiddellijke opsluiting en psychiatrische annex
- c. Procedure voor de onderzoeksgerechten
- d. Bijkomende veiligheidsmaatregelen

research

publications

consultancy

conferences

[www.ircp.org](http://www.ircp.org)

## a. Voorwaarden

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Internering kan worden bevolen:

- enkel na een forensisch psychiatrisch deskundigenonderzoek;
- door onderzoeksgerechten en vonnisgerechten;
- enkel voor bewezen verklaarde misdaden en wanbedrijven waarop een **gevangenisstraf** is gesteld;
- **Misdaad of wanbedrijf dat een aantasting of een bedreiging van de fysieke of psychische integriteit heeft opgeleverd.** (voor de andere feiten vrijspraak (*nieuw art. 71*, maar enkel indien oordeelsvermogen **volledig is aangetast**), gedwongen opname?, gewone strafuitvoering?)
- Voormelde aantasting of bedreiging moet door de rechter gemotiveerd worden
- van een persoon die lijdt aan een **geestesstoornis** op het ogenblik van de beoordeling (en dus op het moment dat de rechter de internering beveelt);
- in zoverre de geestesstoornis het **oordeelsvermogen** van de dader of de controle over zijn daden **teniet doet of ernstig aantast**;
- in zoverre er **gevaar** bestaat dat de dader ten gevolge van zijn geestesstoornis, desgevallend in samenhang met andere risicofactoren, opnieuw misdrijven zou plegen.

## b. Onmiddellijke opsluiting en psychiatrische annex

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Een niet meer aangehouden in verdenking gestelde, beklaagde of beschuldigde die wordt geïnterneerd, ***kan onmiddellijk worden opgesloten*** indien te vrezen valt dat deze zich aan de uitvoering van de interneringsmaatregel zou trachten te onttrekken of een ernstig en onmiddellijk gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van derden of zichzelf zou vormen.

Wie is aangehouden of onmiddellijke opgesloten moet voorlopig naar de ***psychiatrische afdeling van een gevangenis***.

Onderzoeks- of vonnisgerechten kunnen beslissen tot de ***invrijheidstelling, al dan niet onder voorwaarden***, van de geïnterneerde persoon die zich in voorhechtenis bevindt of ten aanzien van wie een bevel tot onmiddellijke opsluiting is afgeleverd.

## c. Procedure

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

De inverdenkinggestelde, beklaagde of beschuldigde moet ***steeds bijgestaan*** worden door een advocaat en de persoonlijke verschijning kan bevolen kan worden – is dat voldoende voor deze kwetsbare personen?

De debatten voor de raadkamer verlopen ***met gesloten deuren*** met een uitspraak in openbare zitting. De mogelijkheid voor de inverdenkinggestelde om te vragen dat de debatten in openbaarheid zouden gebeuren (artikel 9, tweede lid WBM), verdwijnt.

Ook de jury van het ***hof van assisen*** is bevoegd te beslissen tot internering. Indien uit de debatten blijkt dat de beschuldigde lijdt aan een geestesstoornis die zijn oordeelsvermogen of de controle over zijn daden teniet doet of ernstig aantast, of indien de beschuldigde of diens advocaat daarom verzoekt, worden aan de jury de bijkomende vragen gesteld.

Indien het rechtscollege de internering uitspreekt, doet het meteen uitspraak over de op regelmatige wijze ingestelde burgerlijke vordering, conform artikel ***1386bis Burgerlijk Wetboek*** (naar billijkheid).

## d. Bijkomende veiligheidsmaatregelen

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Rechter kan wie feiten heeft gepleegd ex 371/1 tot 377, 377quater, 379 tot 380ter, 381, 383 tot 387 Sw voor de duur van de internering het recht ontzeggen om:

- 1° in welke hoedanigheid ook deel te nemen aan onderwijs in een openbare of particuliere instelling die minderjarigen opvangt;
- 2° deel uit te maken, als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging waarvan de activiteit in hoofdzaak op minderjarigen is gericht;
- 3° een activiteit toegewezen te krijgen die betrokkene als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging, in een vertrouwens- of gezagsrelatie tegenover minderjarigen plaatst;
- 4° te wonen, te verblijven of zich op te houden in een door de bevoegde rechter bepaalde aangewezen zone. De oplegging van die maatregel moet met bijzondere redenen worden omkleed en rekening houden met de ernst van de feiten en met de reclasseringsmogelijkheden voor de geïnterneerde persoon.

Wat betekent dit voor de uitvoering van de internering? (wijzigen kan)

~~Een inbreuk op de beslissing tot ontzegging wordt gestraft met een gevangenisstraf~~

## IV. De uitvoeringsfasering

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

1. (Niet) zoals voor veroordeelden?
2. Uitvoeringsmodaliteiten en voorwaarden
3. De procedure: flexibiliteit, maar toch regels
4. Opvolging en controle
5. Herroeping, schorsing en herziening
6. Definitieve invrijheidstelling
7. Internering en vrijheidsstraf samen
8. Internering van veroordeelden
9. Cassatieberoep

research

publications

consultancy

conferences

[www.ircp.org](http://www.ircp.org)



# 1. (Niet) zoals veroordeelden?

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

De WBM bevat weinig **procedureregels**. De wet van 21 april 2007 wilde dat remediëren door de externe rechtspositie van de **veroordeelden te imiteren**. Ook formeel door de overheveling van het contentieux naar de **strafuitvoeringsrechtbanken**.

Maar er zijn **intrinsieke verschillen** tussen de uitvoering van internering en veroordelingen: grilliger/meer nood aan flexibiliteit i.p.v. graduele afbouw vrijheidsbeperking, niet noodzakelijk vanuit detentie, minder gedreven door initiatief van de betrokkene, andere territoriale bevoegdheden,...

Wet 2014/2016 kiest voor een **aparte regeling** (met o.m. meer flexibiliteit in trajecten) van externe rechtspositie. Een **Kamer voor Bescherming van de Maatschappij** (KBM) van de strafuitvoeringsrechtbank met een rechter-voorzitter en twee assessoren (waarvan één klinisch psycholoog moet zijn – maar geen psychiater meer zoals in de CBM - en één assessor sociale reïntegratie).

**Alleenzetelende voorzitter** (voorzitter van de KBM) bij hoogdringendheid bevoegd voor beslissingen uitgaansvergunningen (enkel sociaal-medisch, niet met oog op resocialisatie). Tegen deze beslissing staat geen rechtsmiddel open.

Bij **hoogdringendheid kan de voltallige KBM, zonder tegenspraak**, over alle andere uitvoeringsmodaliteiten beslissen. Tegen deze beschikking kan verzet aangetekend worden door OM en advocaat van geïnterneerde persoon

## 2. Uitvoeringsmodaliteiten en voorwaarden

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

**Plaatsing** en **overplaatsing** (niet in annex!). Inrichtingen die een overeenkomst betreffende plaatsing gesloten hebben met justitie en volksgezondheid (onderhandelde opnameplicht)

**Uitgaansvergunning** (max 16 uren) en **verlof** (14 (ipv 7) dagen/maand) – in elke fase van de uitvoering, dus op elk ogenblik, indien geen tegenaanwijzingen

**Beperkte detentie** (max 16u/dag), **elektronisch toezicht** (max 6 maand) en **invrijheidstelling op proef** (residentieel of ambulant mits naleving voorwaarden tijdens proeftijd drie jaar en daarna telkens twee) – in elke fase van de uitvoering, dus ook op elk ogenblik indien geen tegenaanwijzingen

Bijzondere situatie (grotendeels uitsluiting) **personen zonder recht op verblijf in België**.

Vervroegde invrijheidstelling **met het oog op de verwijdering van het grondgebied**

### 3. De procedure: flexibiliteit, maar toch (veel) regels

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

**Eerste zitting** binnen drie maanden na definitieve interneringsbeslissing.

Het O.M. maakt de zaak aanhangig en moet dossier volledig samenstellen. Dossier is 10 dagen ter inzage; advocaat en geïnterneerde persoon hebben recht op kopie. Geïnterneerde persoon, desgevallend slachtoffer, directeur of verantwoordelijke voor de zorg in kennis gesteld datum.

Dossier kan geraadpleegd worden door geïnterneerde (interneringsrechter kan dat recht enkel aan de advocaat voorbehouden). Uitvoeringsmodaliteiten met algemene en evt. geïndividualiseerde voorwaarden. Indien niet toekennen, nieuwe datum binnen het jaar.

**Wijziging van de beslissing** indien de situatie onverenigbaar is met de modaliteit of voorwaarden.

**Bijzondere procedure van overplaatsing** door minister van Justitie.

## 4. Opvolging en controle

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

**Openbaar ministerie** is belast met de **controle** op de geïnterneerde persoon aan wie een uitvoeringsmodaliteit is opgelegd en de politiediensten houden toezicht.

**Verslag** directeur/verantwoordelijke zorg aan **KBM**.  
Verslag “bevoegde dienst van de Gemeenschappen” (JH) over beperkte detentie, ET en invrijheidstelling op proef aan KBM  
Verslag opdrachtnemer voorwaarden begeleiding en behandeling via Gemeenschappen (JH) aan KBM

Kleine wijzigingen van voorwaarden via schriftelijke procedure met de mogelijkheid voor de partijen om opmerkingen te geven, maar in de regel zonder echt debat.

## 5. Herroeping, schorsing en herziening

16 maart 2017 | Interneeringswetgeving

Het OM kan de KBM vatten indien er een problematisch verloop is van de toegekende modaliteit. Bij **herroeping** van ET of invrijheidstelling op proef aanwijzing inrichting van plaatsing (niet in annex!). KBM moet eerst nagaan of via schorsing niet aan het probleem tegemoet kan worden gekomen.

KBM kan in gevallen waarin herroeping mogelijk is, modaliteiten **schorsen**. Binnen een maand na schorsing moet de KBM beslissen om schorsing op te heffen of te herroepen. Bij opheffing schorsing kan modaliteit worden herzien.

Indien herroeping of schorsing niet noodzakelijk is kan de modaliteit worden **herzien**. Verscherping kan enkel indien voorwaarden werden geschonden. Ook herziening mogelijk van ontzettingen en woonverbod.

Indien geïnterneerde persoon ernstig gevaar vormt voor fysieke of psychische integriteit van derden, kan het OM de **voorlopige aanhouding** bevelen (in annex). KBM beslist over schorsing binnen 7 dagen na opsluiting (betere regeling dan “wederopname” uit WBM).

## 6. Definitieve invrijheidstelling

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Verlengbare **proeftermijn van drie jaar** (verlenging telkens twee) en geestestoestand **voldoende gestabiliseerd is** zodat redelijkerwijze niet te vrezen valt dat de geïnterneerde persoon opnieuw misdrijven waarvoor internering mogelijk is, zal plegen.

**Beslissing KBM een maand voor einde proeftermijn** met evt. nieuw forensisch psychiatrisch onderzoek. Drie maanden voor het einde syntheseverslag Gemeenschappen, twee maanden voor eind advies OM.

Geïnterneerde persoon verschijnt in de regel in persoon. **Slachtoffer kan aanwezig zijn en gehoord** worden.

Bij beslissing definitieve invrijheidstelling geen enkele voorwaarde meer. Indien geen definitieve invrijheidstelling nieuwe proeftermijn van maximaal twee jaar.

## 7. Internering en vrijheidsstraf samen

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Indien zowel geïnterneerd als veroordeeld (tgv verschillende beslissingen) dan plaatst de KBM de betrokkene in een door de KBM aangewezen federale instelling (Inrichting of afdeling bescherming maatschappij of FPC).

Rechtspositie is **hybride**.

De bepalingen van de **interneringswet** zijn van toepassing maar voor uitvoeringsmodaliteiten geldt vooral de wet van de **externe rechtspositie**. Proeftermijn invrijheidstelling niet korter dan proeftermijn VI. Verblijf in FPC telt mee in berekening. Maar pas overplaatsing naar andere instellingen (privé inrichting) na de externe rechtspositietermijnen. Ook tijdsvoorwaarden UV, verlof, beperkte detentie, ET zoals externe rechtspositie.

Zijn dergelijke geïnterneerden niet vooral veroordeelden? Quid zorg en uitstroom?

## 8. Internering van veroordeelden

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Artikel 21 WBM liet toe om veroordeling om te zetten in een **internering (door de minister van Justitie)** - Wet 21 april 2007 liet SURB toe om veroordeling om te zetten in internering.

De wet van 2014 koos ervoor om **geen regels te voorzien** zodat een veroordeelde niet langer geïnterneerd kon worden (evt. in aansluiting bij zijn straf). De veroordeelde die tijdens zijn detentie zorg nodig heeft, moest die krijgen zonder van statuut te veranderen. Wet 2014 voorzag ook niets voor de periode na de uitvoering van de veroordeling.

De reparatiewet van 2016 voegt **opnieuw internering voor veroordeelden** in door de **KBM** na advies en psychiatrisch onderzoek. Uitvoering in annex tot vonnis definitief is. De procedure is volledig tegensprekelijk. Recht **hoger beroep** bij correctionele kamer bij het hof van beroep.



## 9. Cassatieberoep

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

Tegen beslissingen KBM m.b.t. toekenning, afwijzing of herroeping van ***beperkte detentie, elektronisch toezicht, invrijheidstelling op proef en vervroegde invrijheidstelling m.o.o. verwijdering grondgebied en tot herziening*** van die modaliteiten en m.b.t. ***definitieve invrijheidstelling*** staat cassatieberoep open voor om en advocaat van de geïnterneerde persoon (en dus niet geïnterneerde persoon zelf).

Ook tegen een beslissing tot ***internering van een veroordeelde*** zou cassatieberoep mogelijk zijn (Quid hoger beroep?).

## V. Een balans

16 maart 2017 | Interneringswetgeving

### *Woelige wetgevende tijden, maar nieuw evenwicht in zicht*

- Internering enkel bij uitzondering en voorlopig in annex
- Internering enkel voor feiten met zekere zwaarwichtigheid (maar wat met de anderen?)
- Inobservatiestelling in speciaal centrum (2020)
- Internering van veroordeelden kan toch

### *Steeds stappen vooruit:*

Erkenning recht op zorg, rechten slachtoffers, duidelijke definitie internering, deskundigenonderzoek, onmiddellijke opsluiting en voorlopige invrijheidstelling, algemene rechtspositionele vooruitgang met flexibiliteit en (doorgaans) tegenspraak

### *Maar wel anders voor de praktijk:*

- Geïnterneerden met ander profiel (en net-niet geïnterneerden die misschien via probatie instromen)
- Spanning tussen juridisering en flexibiliteit
- Rechtbankmodel met procedures, termijnen en vooral schriftelijke communicatie
- **Overgangsbepalingen** voor lopende zaken; alle vop'ers van meer dan 3 jaar moeten binnen het jaar voorkomen; ingeval van plaatsing moet de verantwoordelijke van de zorg binnen de 6 maanden na inwerkingtreding advies uitbrengen aan de KBM, zoniet zal het OM de KBM moeten vatten.